

SLAĎOVÁNÍ NABÍDKY VZDĚLÁVÁNÍ S POTŘEBAMI TRHU PRÁCE

ANALYTICKO KONCEPČNÍ STUDIE

- Zakázka:** Zajištění koncepčního řešení v oblasti sladění vzdělávací nabídky s potřebami trhu práce, monitoringu dalšího vzdělávání včetně pilotního ověřování a realizace vybraných aktivit v těchto oblastech
- Projekt:** Koncept
- Zadavatel:** Národní ústav odborného vzdělávání v Praze
- Metodik:** Věra Czesaná
- Autoři:** Národní vzdělávací fond, o.p.s.
(Zdeňka Matoušková, Jiří Braňka, Věra Havlíčková, Zdeňka Šímová, Martin Bakule)

FINÁLNÍ VERZE

srpen 2010

OBSAH

ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU.....	4
1. Východiska analýzy	4
1.1 Vymezení používaných pojmů	4
1.2 Rámec analýzy.....	5
2. Problémový okruh A	7
Prostředí stimuluje sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce	7
2.1 Charakteristika problémového okruhu	7
2.2 Shrnutí výsledků analýzy	7
2.3 Závěry.....	9
3. Problémový okruh B	11
Dostupnost dat a informací o současných a budoucích kvalifikačních potřebách trhu práce	11
3.1 Charakteristika problémového okruhu	11
3.2 Shrnutí výsledků analýzy	11
3.3 Závěry.....	13
4. Problémový okruh C	13
Informační produkty pro cílové skupiny.....	13
4.1 Charakteristika problémového okruhu (současný stav)	13
4.2 Shrnutí výsledků analýzy	13
4.3 Závěry.....	16
5. Problémový okruh D	16
Šíření informačních produktů a podpora jejich využívání	16
5.1 Charakteristika problémového okruhu	16
5.2 Shrnutí výsledků analýzy	16
5.3 Závěry.....	17
6. Problémy vyžadující prioritní řešení	18
7. SWOT ANALÝZA.....	19
8. Přílohy.....	20
NÁVRH A CHARAKTERISTIKA SYSTÉMOVÉHO PROSTŘEDÍ	21
1. Návrh hlavních záměrů rozvoje systémového prostředí	21
2. ZÁMĚR A.....	23
Zajištění informací o aktuálních a budoucích potřebách trhu práce.....	23
2.1 Co chceme a proč.....	23
2.2 Doporučené nástroje a způsoby podpory.....	23
2.2.1 Realizace projektu Překvap TP	23
2.2.2 Zpracování kvantitativní projekce a expertních odhadů.....	23
2.3 Návrh konkrétních kroků	24
2.3.1 Sledování a vyhodnocování realizace projektu Překvap TP MPSV	24
2.3.2 Zpracování kvantitativní projekce.....	24
2.3.3 Zpracování expertních odhadů budoucích kvalifikačních potřeb	24
3. ZÁMĚR B.....	24
Zpracování informačních produktů o potřebách trhu práce pro jednotlivé cílové skupiny	24
3.1 Co chceme a proč.....	24
3.2 Doporučené nástroje a způsoby podpory.....	25
3.2.1 Identifikace informačních potřeb jednotlivých cílových skupin uživatelů.....	25
3.2.2 Analýza stávajících informačních produktů.....	25
3.2.3 Zpracování a ověření informačních produktů pro dvě cílové skupiny	26
3.3 Návrh konkrétních kroků	26
3.3.1 Příprava, realizace a vyhodnocení dotazníkového šetření	26
3.3.2 Zpracování informačního materiálu.....	27
3.3.3 Příprava a realizace řízených diskuzí.....	27
3.3.4 Analýza stávajících informačních produktů.....	27
3.3.5 Ideový návrh společného informačního produktu pro vzdělavatele a poradenská centra.....	27

3.3.6 Ideový návrh specifického informačního produktu pro vzdělavatele	27
3.3.7 Ideový návrh specifického informačního produktu pro poradenská centra	27
3.3.8 Ideový návrh dvou informačních produktů pro sektorové rady a tvůrce NSK	27
3.3.9 Workshop	28
3.3.10 Testování návrhů informačních produktů	28
3.3.11 Informační a poradenská podpora	28
3.3.12 Finální informační produkty	28
4 Záměr C	28
Návrh organizačního a finančního zajištění systémového prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce	28
4.1 Co chceme a proč	28
4.2 Doporučené nástroje a způsoby podpory	30
4.2.1 Identifikace jednotlivých subjektů tvořících systémové prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce	30
4.2.2 Identifikace vazeb mezi jednotlivými subjekty	30
4.2.3 Návrh finančního zabezpečení systémového prostředí	30
4.3 Návrh konkrétních kroků	30
4.3.1 Identifikace subjektů	30
4.3.2 Identifikace vazeb mezi subjekty	31
4.3.3 Návrh finančního zabezpečení	31
4.3.4 Workshop	31
4.3.5 Projednávání návrhu s jednotlivými subjekty	31
4.3.6 Workshop	32
5. Návrh řešení prioritních problémů	32
6. Scénáře možného vývoje	33
Projednávání se zainteresovanými partnery	34
Udržitelnost	35

ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU

1. Východiska analýzy

Vyhodnocení současného stavu sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce vychází z analýzy nejen stávající situace z hlediska dostupnosti zdrojů dat a informací, ale i legislativy, koncepčních a strategických dokumentů a realizovaných projektů. Vzhledem k tomu, že vzdělávací politika je předmětem koordinace v rámci celé EU, byla pozornost věnována také koncepčním dokumentům přijímaným na úrovni EU. Byly zkoumány též zahraniční zkušenosti ve vybraných zemích, které mohou být inspirací pro návrhy jak informačního, tak institucionálního a finančního zabezpečení systémového prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce.

1.1 Vymezení používaných pojmů

Vzdělávání – je chápáno jako další profesní vzdělávání

Nabídka vzdělávání – je chápána jako souhrn (a) vzdělávacích programů zajišťovaných středními školami, vyššími odbornými školami a vysokými školami, dále (b) nabídky vzdělávacích kurzů zajišťovaných rozdílnými vzdělávacími středisky či agenturami, které mají různorodou právní subjektivitu a (c) vzdělávání zaměstnanců v subjektech s různorodou právní subjektivitou zajišťované jejich vlastními lektory

Poskytovatelé vzdělávání - jsou tvořeny školami, jak soukromými, tak veřejnými, institucemi s různou právní subjektivitou, jejichž hlavní nebo vedlejší náplní je poskytování vzdělávání, podniky poskytující vzdělávání svým zaměstnancům prostřednictvím svých lektorů, samostatní lektoři

Potřeby trhu práce – jsou rozděleny do dvou dílčích oblastí z hlediska času

- aktuální potřeby trhu, které jsou tvořeny tzv. uspokojenými potřebami – rozsah a struktura zaměstnanosti podle odvětví (OKEČ), profesí (KZAM), vzdělání ISCED) a neuspokojenými potřebami dané nabídkou volných pracovních míst;
- budoucí potřeby trhu práce jsou tvořeny očekávanou poptávkou po pracovní síle v jednotlivých odvětvích, z hlediska profesí, vzdělání a nároků na znalosti a dovednosti

a dvou oblastí z hlediska **obsahu**

- kvantitativní potřeby chápané jako počty poptávané pracovní síly v členění podle profesí a úrovně vzdělání
- kvalitativní z hlediska konkrétních znalostí a dovedností

Datové zdroje – zdroje kvantitativních a kvalitativních údajů, které jsou dále zpracovávány (data ze statistických šetření, kvantitativních modelů, sektorových studií, expertní odhady, informace z hloubkových rozhovorů apod.)

Informační zdroje – zdroje, které obsahují komplexnější informace o potřebách trhu práce

Informační produkty – ucelené komplexní materiály obsahující informace nezbytné pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce určené pro specifické cílové skupiny, uživatelsky přívětivé

Cílové skupiny – poskytovatelé vzdělávání a poradenská centra, sektorové rady a řešitelé národní soustavy kvalifikací

Přehled používaných zkratk

CERGE - Centrum pro ekonomický výzkum a doktorské studium

ČSÚ – Český statistický úřad

ČOK – Česká obchodní kancelář

EU – Evropská unie

KZAM – klasifikace zaměstnání

MF – Ministerstvo financí

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

NSK - Národní soustava kvalifikací

NSP – Národní soustava povolání

NÚOV – Národní ústav odborného vzdělávání

NVF-NOZV – Národní vzdělávací fond – Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání

OKEČ – Odvětvová klasifikace ekonomických činností

SVP – Středisko vzdělávací politiky Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy

SWOT – **S**trengths, **W**eaknesses, **O**pportunities, **T**hreats – silné, slabé stránky, příležitosti a ohrožení

ÚP – úřad/y práce

VÚPSV – Výzkumný ústav práce a sociálních věcí

1.2 Rámec analýzy

Sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce je v ČR oblastí, které se začíná věnovat větší pozornost až v posledních letech. Analýza vychází ze skutečnosti, že předmětem řešení projektu není samotné sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce, ale návrh systémového prostředí, tzn. zejména zajištění dostupnosti zdrojů dat a informací o současných a očekávaných potřebách trhu práce a vytvoření pilotních informačních produktů.

Sladování, tedy přizpůsobení nabídky vzdělávání musí být reakcí jednotlivých poskytovatelů vzdělávání na relevantní informace o kvalifikačních potřebách trhu práce. Tyto potřeby jsou formovány nejen ekonomickým vývojem, ale i legislativními normami, které upravují požadavky na další vzdělávání nezbytné pro výkon určitých profesí (např. úředníci státní správy a územní samosprávy, pedagogičtí pracovníci, pracovníci v sociálních službách, apod.) a programy podporujícími poptávku po dalším vzdělávání (např. Vzdělávejte se, Školení je šance). Vzdělavatelé však nevystupují pouze v pasivní roli, tedy roli těch, kteří upravují nabídku svého vzdělávání, ale i v roli aktivních tvůrců nabídky, pomocí které ovlivňují poptávku. Dochází k tomu nejen nabídkou dosud málo poptávaných nebo nepoptávaných kurzů a jejich propagací, ale i spoluprací s odběrateli

vzdělávání (podniky) při identifikaci jejich vzdělávacích potřeb. Odpovídající reakce vzdělavatelů na příslušné informace a aktivní role při formování poptávky je v jejich bytostném zájmu. Pouze takovýmito jednáním se mohou udržet na příslušném segmentu trhu vzdělávání. Pozitivní vliv by mělo přijetí určitých motivačních nástrojů, které by snížilo lidské i finanční náklady spojené s přípravou nové nabídky vzdělávání či nabídky inovované.

Analýza se zabývá následujícími čtyřmi problémovými okruhy, které představují rozhodující prvky systémového prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce:

- prostředím pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce,
- dostupnost dat a informací o současných a budoucích potřebách trhu práce na národohospodářské, sektorové a regionální úrovni,
- informačními produkty pro cílové skupiny,
- šířením informačních produktů a podporou jejich využívání.

Základní analytickou metodou je sekundární analýza dokumentů, především těch, které jsou dostupné v tištěné nebo elektronické podobě. V navazujících fázích řešení projektu se předpokládá využití i dalších metod, především dotazníkových šetření, hloubkových rozhovorů, diskusních seminářů.

Analýza vychází z pěti podkladových studií, které se zabývaly

- současnou situací,
- legislativou vztahující se ke vzdělávání,
- strategickými a koncepčními dokumenty,
- realizovanými projekty,
- zahraničními zkušenostmi.

Hlediska, podle kterých byly jednotlivé dokumenty analyzovány, se lišily podle typu dokumentů. U legislativních a koncepčních dokumentů bylo vyhodnocováno, zda přispívají k vytvoření systémového prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce, u výstupů relevantních projektů zda vytvořily určitý prvek informačního zázemí nebo informační produkt pro určitou skupinu. U příkladů ze zahraničí bylo zkoumáno, jakými způsoby je zajištěno získávání informací o potřebách trhu práce, jak jsou tyto informace dále využívány. Hloubka analýzy je ovlivněna nejen samotnou dostupností podkladů, ale jejich dostupností ve světových jazycích. Bylo vyhodnoceno, zda jsou systémy a postupy vybraných zemí inspirativní z hlediska potřeb ČR.

Celkem bylo analyzováno

- dvacet jedna strategických a koncepčních dokumentů, z toho sedm evropských, devět národních a čtyři krajské dokumenty,
- jedenáct legislativních norem,
- třicet jedna projektů,
- sedm zemí.

Podrobné analýzy jsou obsaženy v podkladových studiích.

2. Problémový okruh A

Prostředí stimulující sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce

2.1 Charakteristika problémového okruhu

Prostředí stimulující sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce je tvořeno zejména legislativními normami a koncepčními a strategickými dokumenty. Legislativní normy v ČR nevěnují bezprostřední pozornost problematice sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce. Nicméně určitá stimulující opatření v některých zákonech obsažena jsou. Převahu mají ustanovení, která se týkají poptávky po vzdělávání v souladu se stávajícími potřebami trhu práce. Na tuto poptávku pak musí reagovat i nabídka. Ustanovení týkající se samotné nabídky jsou velmi sporadická.

Koncepční a strategické dokumenty zabývající se vzděláváním, případně zapojováním jednotlivců na trh práce přijímané na evropské, národní a krajské úrovni po roce 2000 se přímo nebo nepřímo problematikou sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce zabývají.

2.2 Shrnutí výsledků analýzy

Problematika sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce nepatří do kompetence žádného **ústředního orgánu státní správy**. Zákon o zřízení ministerstev se oblastí sladování nezabývá, nicméně z vymezených kompetencí lze odvodit, že tato oblast by měla spadat částečně pod MPSV, které by mělo zajišťovat informace o stávajících a budoucích potřebách trhu práce a částečně pod MŠMT, které by mělo iniciovat samotné přizpůsobování nabídky vzdělávání těmto potřebám.

V ČR neexistuje právní norma, která by komplexním způsobem řešila další vzdělávání. Nicméně další **vzdělávání poskytované školami** je mnohdy shodné nebo se odvíjí od počátečního vzdělávání, které je upraveno jednak školským zákonem a zákonem o vysokých školách. Obě tyto normy určitým, i když spíše nepřímým způsobem nabádají ke sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce. Školský zákon stanovuje, že dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy zpracovaný krajem musí vycházet z vývoje na trhu práce. Nabídka vzdělávání poskytovaná středními a vyššími odbornými školami by tedy měla být nebo alespoň spět k souladu s potřebami trhu práce. Zda k tomu skutečně dochází, závisí na celé řadě faktorů, z nichž jedním z nejdůležitějších je kvalita odborného zázemí krajů, dostupnost informací o stávající a očekávané situaci na trhu práce a v neposlední řadě politická vůle, neboť dlouhodobé záměry schvaluje zastupitelstvo.

Školský zákon i metodiky zpracování rámcových a školních vzdělávacích programů stimulují jejich tvůrce k zohledňování potřeb trhu práce zejména účastí zaměstnavatelů na jejich tvorbě, ale i prostřednictvím požadavku, aby byly tyto programy vycházely z nejnovějších poznatků vědeckých disciplín. I když se jedná o programy prioritně určené pro počáteční vzdělávání, prostřednictvím ostatních forem studia se jich účastní i dospělí.

Pozitivně na přizpůsobování nabídky vzdělávání současným potřebám trhu práce by měl působit i zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání, a to prostřednictvím kvalifikačních a hodnotících standardů. Možnost získání dílčí nebo úplné kvalifikace by také měl ovlivnit poptávku po vzdělávání, která je v souladu s požadavky trhu práce.

Studijní programy realizované vysokými školami jsou podle vysokoškolského zákona plně v kompetenci jednotlivých vysokých škol, podléhají však schválení akreditační komisí. Záleží tedy na tvůrcích těchto programů a přístupu akreditační komise, do jaké míry jsou požadavky praxe zohledňovány. Nezbytným předpokladem zůstává dostupnost informací o těchto požadavcích.

Další vzdělávání je poskytováno také institucemi, které mohou být zakládány podle obchodního zákoníku, zákona o obecně prospěšných společnostech, živnostenského zákona nebo zákona o sdružování občanů. Tyto zákony žádným způsobem neregulují obsah nabízeného vzdělávání, je však v zájmu samotných subjektů, aby jejich nabídka odpovídala poptávce. Kromě toho existuje teoretická možnost aspekt souladu s požadavky trhu práce uplatňovat jako jedno z kritérií při posuzování žádostí o akreditaci programu jako rekvalifikačního programu.

Soulad mezi nabídkou dalšího vzdělávání a potřebami trhu práce je pozitivně ovlivňován poptávkou, která je ve značné míře tvořena **poptávkou podniků a úřadů práce**. Zaměstnavatelé jsou podle zákoníku práce povinni zabezpečovat odborný rozvoj svých zaměstnanců, který, pokud odhlédneme od programů či pobídek financovaných z národních či evropských veřejných zdrojů, představuje pro podnik určitý náklad. Ekonomicky jsou tedy zainteresovány na tom, aby poptávaly vzdělávání v souladu se svými potřebami. I v případě, že podnik umožňuje svému zaměstnanci zvyšování kvalifikace, je opět v ekonomickém zájmu podniku, aby se jednalo o takové zvýšení kvalifikace, které podnik potřebuje a využije.

Úřady práce zabezpečují podle zákona o zaměstnanosti **rekvalifikační vzdělávání** pro uchazeče a zájemce o práci. Záleží tedy na příslušných pracovnících, aby bylo toto vzdělávání v souladu s aktuálními potřebami trhu práce, o kterých má dostatečné informace prostřednictvím statistik neobsazených pracovních míst. Jedná se však pouze o pracovní místa hlášená na úřadech práce. Informace o budoucích potřebách regionálních trhů práce však těmto pracovníkům chybí. Práce s adepty na rekvalifikační vzdělávání by měla také směřovat k případnému hledání kompromisu mezi profesním zájmem uchazeče a možnostmi uplatnění na trhu.

Kromě zákonů je prostředí pro sladění nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce ovlivňováno také **koncepčními a strategickými dokumenty** přijímanými na evropské, národní a regionální úrovni. Relevantní dokumenty přijímané na **evropské úrovni** po roce 2000 se všechny přímo nebo nepřímo věnují problematice sladění nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce. Je zdůrazňována zejména potřeba osvojování nových dovedností, které umožní populaci aktivní zapojení do trhu práce, reagovat na měnící se požadavky trhu práce. Pozornost je věnována také nutnosti spolupráce vzdělávacích institucí se zaměstnavateli a ostatními subjekty. Nezbytnost informačního zajištění procesu přizpůsobování obsahu vzdělávání potřebám trhu práce je věnována až v dokumentech pocházejících z posledních let. Určitý průlom představuje dokument z roku 2009 Nové

dovednosti pro nová pracovní místa. Zde je explicitně vyjádřena potřeba informací o očekávaných kvalifikačních nárocích trhu práce.

Z charakteru koncepčních dokumentů vyplývá vysoká míra obecnosti doporučení i vzhledem k tomu, že vzdělávací politika nepředstavuje společnou politiku EU, dochází pouze ke koordinaci jednotlivých národních politik. Od strategických a koncepčních dokumentů nelze ani očekávat větší míru podrobnosti. Mohou pouze orientovat jednotlivé členské státy na problémy, které jsou pro fungování EU považovány za nejdůležitější. Jedním z nich je i přizpůsobování vzdělávání nejen současným, ale i očekávaným kvalifikačním potřebám trhu práce. Členské státy musí způsoby dosažení vymezených cílů volit podle svých možností, je otevřena možnost výměny zkušeností.

Národní strategické dokumenty vytvářejí v ČR dostatečný prostor pro rozvoj systému sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce. Explicitní požadavek na systematické sladování vzdělávacích aktivit s trendy na trhu práce je poprvé jasně deklarován již v roce 2003 Strategií rozvoje lidských zdrojů. Jsou zde formulovány i základní nástroje, které toto sladování umožňují v podobě předvídání, analýz, produkce informací a jejich zpřístupňování. Ostatní dokumenty většinou nutnost sladování zmiňují bez návrhu konkrétních kroků a zejména bez návrhu informačního zabezpečení procesu sladování.

S tím, jak se zvyšuje pozornost, která je této problematice věnována na úrovni EU, rozšiřuje se i prostor, který je otázkám sladování vzdělávání s potřebami trhu práce věnován i v národních dokumentech. Jedná se zejména o Strategii celoživotního učení, která stanovuje explicitně požadavek na vytvoření systému sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce a obsahuje i návrhy realizačních opatření, která však zůstávají pouze v podobě rámců. Priorita je dána vytváření informací o budoucích nárocích na profese a kvalifikace a jejich předávání zainteresovaným subjektům. Tyto záměry jsou pak dále rozpracovány a konkretizovány v Implementačním plánu strategie prostřednictvím aktivit zaměřených na dostupnost informací o stávajících a budoucích potřebách trhu práce, jejich rozpracování do informačních produktů a podporu využívání těchto produktů jednotlivými subjekty.

Z analýz dlouhodobých záměrů rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy **krajů** je patrné, že kraje si uvědomují potřebu přizpůsobování vzdělávání potřebám trhu práce. Kraje tuto potřebu silněji vnímají v případě počátečního vzdělávání než dalšího vzdělávání. Důraz je kladen na zajištění účasti odborníků z praxe na vzdělávání, komunikaci mezi poskytovateli vzdělávání a subjekty na trhu práce. Otázky spojené s informačním zabezpečením tohoto sladování však řešeny nejsou. Kraje se v případě informací o stávajících potřebách trhu práce spoléhají zejména na informace z úřadů práce a na vlastní analýzy. Informace o očekávaných kvalifikačních potřebách trhu práce nejsou řešeny.

2.3 Závěry

Proces sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce nevyžaduje přijetí nové legislativní normy nebo úpravu některé ze stávajících norem. Pokud bude zpracováván zákon o dalším vzdělávání, pak by bylo vhodné začlenění ustanovení o přizpůsobování nabídky stávajícím a očekávaným potřebám trhu práce. Důležité je však zabezpečení kvalitních a včasných informací o současných a budoucích potřebách trhu práce, které by

mělo spadat do působnosti MPSV a zpracování cílených informačních produktů v gesci MŠMT. Pak budou mít všechny subjekty poskytující vzdělávání šanci, aby svoji nabídku přizpůsobily potřebám trhu práce. Při zpracovávání koncepčních dokumentů je třeba, aby požadavek na sladování nabídky vzdělávání se současnými a budoucími potřebami trhu práce byl i nadále zmiňován, nezbytné však je, aby vždy následovaly realizační kroky. Důležitá je také určitá osvěta, která by měla formovat poptávku.

3. Problémový okruh B

Dostupnost dat a informací o současných a budoucích kvalifikačních potřebách trhu práce

3.1 Charakteristika problémového okruhu

Dostupnost pravidelných, spolehlivých a dostatečně podrobných dat a informací o současných a budoucích potřebách trhu práce jsou nezbytným předpokladem pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce. Bez těchto dat není možné zpracovávat informační produkty, které by byly využitelné jednotlivými cílovými skupinami. Na druhou stranu tato data a informace nemohou cílené informační produkty nahradit, neboť nemají a ani nemohou mít odpovídající formu a strukturu.

3.2 Shrnutí výsledků analýzy

Potřeby trhu práce je třeba analyzovat na kvantitativní úrovni (nedostatek/přebytek pracovníků podle jednotlivých profesí a úrovní vzdělání) a kvalitativní úrovni (soulad znalostí a dovedností pracovníků s požadavky zaměstnavatelů) a obě tato hlediska posuzovat vzhledem k současnému a očekávanému budoucímu vývoji. Problém sledování potřeb trhu práce se tedy rozpadá na čtyři části, přičemž každá z nich je řešena v rámci jiných aktivit (viz následující tabulka).

	Současný stav	Budoucí stav
Kvantitativní požadavky (počty pracovníků dle profesí a vzdělání)	Data, informace o nezaměstnanosti a nabídce volných pracovních míst (ČSÚ, MPSV, personální agentury) Ad-hoc šetření a studie v různých odvětvích a regionech (více zpracovatelů)	Model ROA-Cerge (NVF-NOZV, VÚPSV, CERGE) Projekce budoucí zaměstnanosti v odvětvích (NVF-NOZV, SVP s využitím výstupů evropské projekce CEDEFOP) Projekce počtu absolventů (NVF-NOZV, ÚIV, kraje, výzkumné instituce)
Kvalifikační požadavky (znalosti a dovednosti pracovníků)	Národní soustava kvalifikací a Národní soustava povolání (NÚOV, Trexima, Svaz průmyslu a dopravy ČR, Hospodářská komora ČR) Šetření o uplatnění absolventů a požadavcích zaměstnavatelů (NÚOV, NVF-NOZV a další zpracovatelé) Ad-hoc sektorové a regionální analýzy Analýzy regionálních trhů práce (ÚP, kraje – např. Moravskoslezský, Ústecký nebo Jihomoravský)	Sektorové studie (NVF-NOZV)

Problém s dostupnými zdroji dat a informací spočívá ve dvou oblastech:

- nedostatečná **podrobnost** a **komplexnost** pokrytí trhu práce jednotlivými datovými a informačními zdroji, omezená **využitelnost** a/nebo jejich vzájemná **nekompatibilita** a
- **nárazové** zpracovávání dat a informací o budoucích potřebách trhu práce.

Relativně dobrá situace je v dostupnosti dat a informací o **současném stavu kvalifikačních požadavků** (levý spodní čtverec), ve kterém je realizováno několik systémových aktivit, které jsou i vzájemně částečně kompatibilní. Zároveň je zde na poměrně dobré úrovni dostupnost a kvalita informací (to platí zejména pro portály www.infoabsolvent.cz, www.nsp.cz a regionální portály jako <http://resa.rza.cz>). Propojení informací o oborech vzdělání s informacemi o odvětvích, ve kterých je s daným vzděláním možné nalézt uplatnění, do největší podrobnosti přináší v ČR www.infoabsolvent.cz. Tento webový portál je však primárně zaměřen na poradenskou podporu pro počáteční vzdělávání.

Nedostatečné pokrytí potřeb trhu práce je problémem ve zbývajících třech ze čtyř vymezených složek zdrojů dat a informací.

Současný stav kvantitativních požadavků (levý horní čtverec). Data a informace o současných uspokojených požadavcích trhu práce jsou relativně dobře dostupné prostřednictvím dat a analýz zaměstnanosti, které jsou pravidelně zabezpečovány ČSÚ a MPSV. Využitelnost těchto informací z hlediska tvorby informačních produktů je však velmi omezená z důvodů nedostatečné struktury podle profesí a úrovně vzdělání. Velmi omezená je i využitelnost dat a informací o neuspokojené poptávce po pracovních silách, resp. volných pracovních místech. Nabídka hlášená prostřednictvím úřadů práce je zveřejňována na web portálu MPSV, (<http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/vmjedno>), MPSV také zpracovává čtvrtletní analýzy v dostatečné míře podrobnosti. Problémem je, že ani webový portál ani analýzy nezahrnují informace o volných pracovních místech, které zaměstnavatelé hledají prostřednictvím zejména personálních agentur (např. www.jobs.cz; www.prace.cz) a které jsou spojeny obvykle s vyššími kvalifikačními nároky. Jejich vzájemné propojení naráží na metodické problémy (definice profesí a oborů je odlišná, možnost překryvů) a na nemožnost aktivní práce s těmito soubory. To neumožňuje získat komplexní obrázek o v současné době poptávaných profesích. Neexistuje propojení informačních zdrojů z tohoto čtverce do ostatních čtverců.

Budoucí stav kvantitativních požadavků trhu práce (pravý horní čtverec) zahrnuje několik aktivit, které jsou sice provázány, neumožňují však vytvořit informační produkty s dostatečně velkou podrobností a hloubkou. Omezujícím faktorem kvantitativních projekcí zaměstnanosti jsou nedostatečně podrobná podkladová data, která umožňují odhadovat budoucí zaměstnanost pouze pro velké profesní skupiny a jen na národní úrovni. Jediným způsobem, jak lze v současné době tento problém vyřešit, je posílení předvídání budoucích kvalifikačních požadavků (sektorové studie) a jejich propojení s projekcemi. Perspektivně je třeba rozvíjet práce na makroekonomickém modelu, který by přinášel i strukturované informace o budoucí zaměstnanosti v jednotlivých odvětvích.

Budoucí stav kvalifikačních požadavků trhu práce (pravý spodní čtverec) zahrnuje zpracování sektorových studií a jejich propojení s výsledky kvantitativních projekcí. Tyto aktivity byly na projektovém základě realizovány zejména NVF-NOZV, není však zajištěno další pokračování těchto prací. Zapojení expertů a zástupců zaměstnavatelů do těchto

prací je možné získat dostatečně robustní odhady budoucího vývoje trhu práce z hlediska požadavků na kvalifikace i z hlediska potřebného počtu pracovníků. Budoucí poptávka trhu práce po profesích a kvalifikacích je dosud jen velmi nedostatečně prezentována pomocí specializovaných informačních nástrojů. Nejkomplexnější informace o této poptávce přináší webový portál www.budoucnostprofesi.cz, kde je možné najít jak výstupy z kvantitativních projekcí (vyhledávání pro jednotlivé profese funguje obdobně jako v případě Kartotéky typových pozic nebo portálů, nabízejících inzerci volných pracovních míst), tak výstupy ze sektorových studií a projekcí odvětvové zaměstnanosti. Portál výstupy z jednotlivých výzkumných projektů propojuje tak, aby na jednom místě nabídl uživateli propojené a doplňující se informace – vyhlídky pro hledanou profesi, budoucnost odvětví, kde se profese nejčastěji uplatňuje a odkaz na požadované znalosti a dovednosti pro výkon této profese (v současné době řešeno odkazem na příslušné profily v KTP).

Metodické problémy, které omezují podrobnost a dostupnost dat o současném a budoucím vývoji trhu práce by měly být řešeny v plánovaném systémovém projektu MPSV (Překvap TP). V rámci projektu Koncept je třeba zajistit zejména **propojení existujících informačních zdrojů** v rámci jednotlivých čtverců i mezi nimi (viz níže) a **vytvoření specifických informačních produktů** na tomto propojení založených (viz část 3).

Zahraniční zkušenosti ukazují, že pro fungování systémového prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce je velmi důležitá dlouhodobost a pravidelnost ve výzkumu poptávky po profesích a kvalifikacích, schopnost integrovat různé informační zdroje a přetvářet je v uživatelsky vstřícné a jednoduché informační produkty. Ty by měly obsahovat informace o očekávaných změnách v požadavcích na znalosti a dovednosti, které budou využitelné pro změny v nastavení vzdělávacích oborů.

3.3 Závěry

Kvalifikační potřeby českého trhu práce jsou sledovány a analyzovány celou řadou aktivit, které však obvykle nemají systémový charakter, nejsou vzájemně propojené, často používají odlišnou metodiku a vzhledem k projektovému financování mají značné problémy s udržitelností. Ve srovnání s vybranými zeměmi je však prostor věnovaný problematice dostupnosti dat a informací o současných a budoucích potřebách trhu práce malý.

4. Problémový okruh C

Informační produkty pro cílové skupiny

4.1 Charakteristika problémového okruhu (současný stav)

Informační produkty představují rozhodující složku systémového prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce. Od jejich kvality, dostupnosti a srozumitelnosti závisí, zda je budou poskytovatelé vzdělávání brát v úvahu při koncipování své nabídky. Je proto důležité, aby tyto produkty byly šité na míru potřebám jednotlivých cílových skupin.

4.2 Shrnutí výsledků analýzy

V současné době nejsou v ČR k dispozici žádné komplexní informační produkty o potřebách trhu práce specificky cílené na určité skupiny, tj. zejména na poskytovatele dalšího vzdělávání, poradenská centra, sektorové rady a řešitele Národní soustavy kvalifikací. Projekty, které byly v ČR řešeny, nabídly obvykle jednorázově informace o situaci na trhu práce, případně na regionálních trzích práce, aniž by tyto informace byly specificky určeny pro konkrétní odběratele. Jedinou výjimkou jsou studie zpracované pro potřeby tvorby národní soustavy kvalifikací zpracované NÚOVem pod názvem Sledování vývojových trendů ve skupinách příbuzných povolání, které byly zpracované v letech 2004-2007 a které identifikovaly témata, která by bylo vhodné prosazovat ve vzdělávacích programech vybraných oborů. Informace o budoucích požadavcích trhu práce využitelné pro sladování nabídky vzdělávání s budoucími potřebami trhu práce obsahuje portál www.budoucnostprofesi.cz, který však programově necílí na žádnou specifickou skupinu a po skončení projektu, v jehož rámci vznikl, není aktualizován.

Z hlediska cílení na jednotlivé uživatelské skupiny nabízí největší podrobnost www.infoabsolvent.cz a to zejména v oblasti vzdělávací nabídky a současných požadavků zaměstnavatelů. Informace, zaměřené na analýzu situace v jednotlivých odvětvích ekonomiky a na prognózu budoucí poptávky jsou však poměrně obecné a cílovými skupinami obtížně využitelné (spíše statisticky popisují minulý vývoj, nejsou provázány s informacemi o požadovaných dovednostech z jiných částí portálu, prognóza budoucího vývoje obsahuje pouze údaj o očekávané zaměstnanosti v roce 2015 bez kvalitativního vyhodnocení trendů a důsledků pro trh práce z toho vyplývajících).

Zatím jsou k dispozici spíše dílčí informace, které mohou být určitým vodítkem pro úpravu nabídky vzdělávání, které se však týkají zejména aktuálních požadavků trhu práce.

Analýza **zahraničních zkušeností** ve vybraných sedmi zemích (Austrálie, Finsko, Francie, Irsko, Velká Británie, Rakousko, USA) ukázala, že informační produkty určené výhradně vybraným cílovým skupinám nejsou dostupné na internetu ve světových jazycích. To ovšem nemusí znamenat, že tyto produkty neexistují, mohou být dostupné pouze cílovým skupinám a/nebo v národních jazycích.

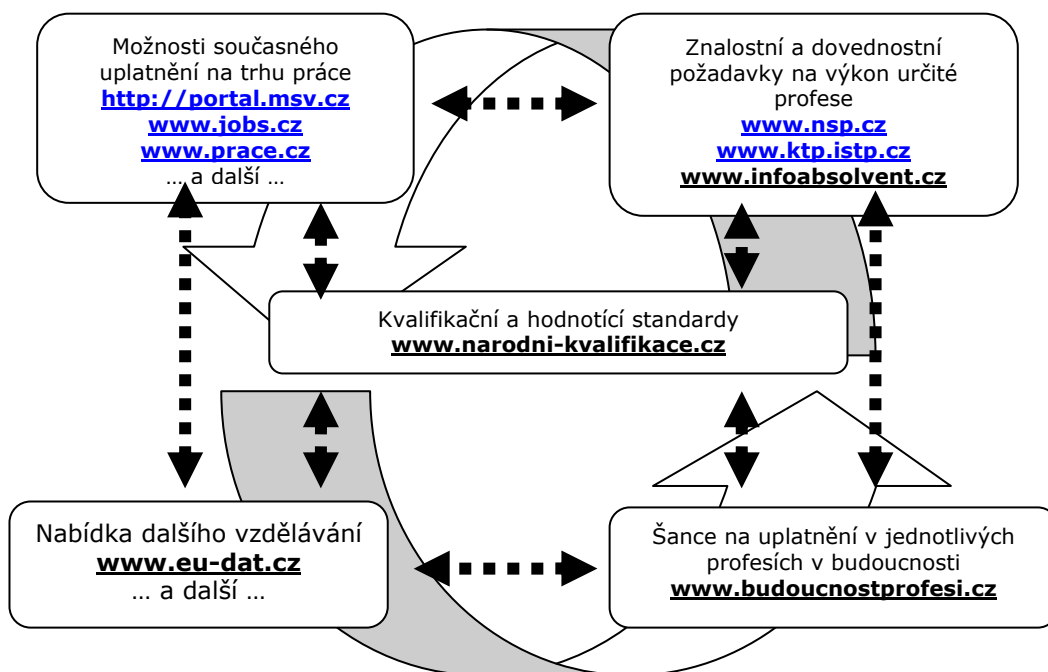
V některých zemích (např. Rakousko, Spojené státy nebo Velká Británie) je informovanost **poskytovatelů dalšího vzdělávání** o potřebách trhu práce řešena tak, že se identifikované priority trhu práce (chybějící profese, nedostatky ve znalostech a dovednostech) propojují s informacemi o nabídce dalšího vzdělávání (kde je možné se rekvalifikovat nebo rozšířit si kvalifikaci). Zároveň jsou zástupci vzdělavatelů zapojeni do tvorby těchto informačních produktů – získávají tak přímo od analytiků informace o kvalifikačních potřebách trhu práce a mohou na základě toho upravovat nabídku svých vzdělávacích produktů. V Rakousku existují informační produkty, které definují priority pro rozvoj DV v jednotlivých regionech. Na základě porovnání současné a budoucí situace na trhu práce s nabídkou a kapacitou vzdělavatelů jsou identifikovány hrozby a příležitosti – které obory v nabídce vzdělavatelů mají zbytečně velkou kapacitu vzhledem k očekávané poptávce po nich a které naopak nedostatečnou. Takový produkt je možné realizovat i v ČR za předpokladu, že bude dobře fungovat systém monitoringu nabídky DV.

Návrh a nastavení informačních produktů pro vzdělavatele se tak může o zahraniční zkušenosti opřít jen zčásti. Klíčová bude identifikace potřeb vzdělavatelů v ČR a identifikace jejich potenciálu se zapojit do vytvářeného systému, která je součástí další fáze řešení projektu Koncept.

K nejrozšířenějším produktům v analyzovaných zemích patří informační produkty pro **poradenská centra**. Necílí však pouze na poradenská centra, ale i na zájemce o DV. Na základě analýzy se zdá, že nejčastěji mají podobu komplexního „informačního tržiště“, kde si každý uživatel musí hledat svůj obsah, specifické potřeby cílových skupin nejsou reflektovány. Americký a rakouský přístup je z tohoto hlediska výjimkou. Americký O*Net je komplexní a velmi propracovaný informační nástroj, nabízející pokročilou navigaci a poradenství pro různé skupiny uživatelů – poradce, zájemce o DV i zaměstnavatele¹. Rakouský systém kombinuje obsáhlé informační tržiště (QualifikationsBarometer) se specifickými studii, které kombinují analýzy trhu práce s přehledem nabídky vhodných oborů DV a profily vzdělavatelů a pomocí navigace na webové stránce umožňuje každé cílové skupině vlastní způsob práce s informacemi.

Systém **informačního tržiště** by bylo možné aplikovat v současné době na základě již dostupných webových portálů. Koncept propojení ilustruje následující schéma.

Rámcové schéma informačního tržiště

Poznámka: V zahraniční tyto systémy propojují informace využitelné v oblasti počátečního i dalšího vzdělávání. Pro komplexní přístup k informačnímu tržišti není dobré část počátečního vzdělávání (zde reprezentovaná např. portálem www.infoabsolvent.cz) oddělovat a řešit jako samostatný systém.

Informační produkty pro **sektorové rady a zaměstnavatele** se výrazně liší v jednotlivých zemích. Je to dané tím, jak funguje celý systém vzdělávání a trhu práce a jaký význam je v tomto systému přisouzen zaměstnavatelům. Specifický informační produkt pro zaměstnavatele má např. americký O*Net², jeho cílem je zejména pomoci zaměstnavatelům identifikovat klíčové profese, u kterých bude očekávána největší poptávka nebo kterých bude největší nedostatek. Tím si zaměstnavatelé uvědomí největší hrozby a příležitosti z hlediska řízení lidských zdrojů a zároveň mohou získat informace,

¹ <http://www.onetcenter.org/overview.html>

² <http://www.onetcenter.org/toolkit.html>

jak daný problém řešit (rekvalifikace, outsourcing). Pro sektorové rady ve Velké Británii mají informační produkty nejčastěji podobu specifických výstupů z předvídání kvalifikačních potřeb (ze sektorových studií a projekcí zaměstnanosti), které jsou vytvořené na základě potřeb každé sektorové rady. Nemají tedy jednotnou podobu a vždy závisí na sektorové radě, jaký druh informací potřebuje získat a jaké informace má sama (například z vlastních analýz) k dispozici.

U informačních produktů pro **řešitele NSK** nelze vyjít ze zahraničních zkušeností, neboť odráží specifika vzdělávacích systémů v jednotlivých zemích. Návrh pro ČR musí vycházet z identifikace potřeb cílové skupiny. Nicméně je třeba respektovat i iniciativu EU vedoucí k tvorbě Evropského rámce kvalifikací.

4.3 Závěry

V současné době nejsou k dispozici žádné specifické komplexní informační produkty pro vymezené cílové skupiny, podle kterých by bylo možné sladovat nabídku vzdělávání s potřebami trhu práce. Existují pouze dílčí informační zdroje, určitou inspiraci je možné získat z postupů uplatňovaných v zahraničí. Na základě zahraničních zkušeností lze shrnout, že nejdůležitější faktorem je koncepční přístup k vytváření informačních produktů, zahrnující propojení dat o nabídce pracovních míst, profilů profesí, budoucích vyhlídek na uplatnění pro profese, sektorových analýz. Takový přístup je možné aplikovat i v ČR. Právě takové „informační tržiště“ se v řadě zemí stává klíčovým produktem

5. Problémový okruh D

Šíření informačních produktů a podpora jejich využívání

5.1 Charakteristika problémového okruhu

Přínos informačních produktů pro cílové skupiny je výrazně determinován kvalitou cest, kterými je lze šířit. Správná volba toho, jak bude nastavena komunikační strategie vůči uživatelům, ovlivní zásadně úspěšnost celého systému. Šíření informačních produktů je v současné době stále více založeno na elektronických médiích. Je však třeba vzít v úvahu, že „digitální mezera“ může existovat i u jednotlivých cílových skupin.

5.2 Shrnutí výsledků analýzy

Data a informace, které jsou v současné době v ČR k dispozici, využívají v podstatě všech možných způsobů šíření, tj. zejména elektronických a tištěných médií. Přesto se však zdá, že znalost dostupných informací není zcela běžná, že mnohdy chybí marketing těchto informačních zdrojů.

I analýza zahraničních zkušeností ukázala, že nejvyužívanějším způsobem šíření informačních produktů v analyzovaných zemích (viz předchozí část studie) je prostřednictvím **elektronických médií**. Tento online nástroj se uplatňuje např. v Austrálii (JobOutlook), Rakousku (QualifikationsBarometer) a Spojených státech (O*Net). Dochází k vytváření tzv. „Informačního tržiště“, které je založeno na propojení více zdrojů analýz a prognóz, je volně přístupné a klade důraz na snadnou navigaci, orientaci a přizpůsobení požadavkům různých cílových skupin (zejména O*Net).

V jiných zemích (Finsko, Velká Británie, Irsko) jsou klíčovou složkou elektronické komunikace s cílovými skupinami studie a analýzy ve formátu **pdf**, které jsou volně dostupné na webových stránkách institucí veřejné správy, výzkumu, vzdělavatelů nebo sociálních partnerů. V Rakousku a v Austrálii tyto studie a analýzy představují doplňující zdroj „informačního tržiště“. Právě přístup těchto dvou zemí lze z hlediska elektronického šíření informačních produktů označit za nejlepší a dobře přenositelný i do ČR.

Další formou elektronického šíření informačních produktů, která by byla využitelná v ČR, jsou **pravidelné informační emaily (newsletters)**, které v různé frekvenci (měsíčně, čtvrtletně) informují o novinkách trhu práce, upozorňují na nové produkty, aktivity apod. Tato forma šíření představuje znovu doplňkový zdroj a to zejména pro příslušné pracovníky státní správy, vzdělavatele a poradenská centra – usnadňuje orientaci v množství dostupných informací a udržuje příjemce v kontaktu s aktuálním děním.

Tištěná média (letáky, brožury, články, knihy) jsou stále široce využívaným zdrojem šíření informačních produktů, jejich význam však mírně klesá ve prospěch elektronických médií. Cílem tištěných médií je zejména upozornit na existující informační produkty a motivovat uživatele k tomu, aby si je sám vyhledal v elektronické podobě. Určitý odklon od tištění velkého množství publikací nebo letáků je ovlivněn rovněž snahou o úspory nákladů a akcentem na ekologičnost.

Další způsobem šíření informačních produktů využívaných v zahraničí je výměna informací mezi výzkumnými a odbornými pracovníky, zástupci vzdělavatelů a zaměstnavatelů a pracovníky veřejné správy prostřednictvím **konferencí a workshopů**. Tento způsob je důležitý nejen pro prezentaci výstupů, ale zejména pro vyhodnocení jejich kvality a přínosu a získání zpětné vazby.

Konečně **komunitní weby a sociální sítě** jsou novou formou, jak umožnit šíření a výměnu informací z oblasti vzdělávání a trhu práce. Využitelný je právě pro odbornou veřejnost – výzkumné pracovníky a analytiku, pracovníky vzdělávacích a poradenských institucí nebo vyšší úředníky veřejné správy. V zahraničí jsou tyto komunikační nástroje rozvíjeny poměrně krátkou dobu a jen v některých případech je jejich potenciál plně využit. Dalším jejich charakteristickým rysem je, že nemají přesně vymezené oborové nebo regionální hranice.³ To však na druhé straně představuje jejich silnou stránku – uživatel není „svázan“ jedním tématem, může si snadněji uvědomit přesahy do jiných oblastí a propojovat zdánlivě nesouvisející poznatky. To je u předvídání trendů trhu práce a jejich významu pro vzdělávací systém velmi důležité.

5.3 Závěry

Šíření informačních produktů je třeba založit na všech možných způsobech, přičemž základní roli by měla sehrát elektronická forma a motivace a podpora cílových skupin potřebné informace vyhledávat a používat. Elektronická média je nezbytné doplnit tištěnými médii, konferencemi, workshopy a dalšími setkáními expertů a odborné veřejnosti. Lze předpokládat, že se zvýší také význam komunitních webů a sociálních sítí pro výměnu informací mezi analytiky, poradci, vzdělavateli a zaměstnavateli.

³ Např. nejznámější „odborná“ sociální síť LinkedIn (www.linkedin.com)

6. Problémy vyžadující prioritní řešení

Zpracované analýzy ukázaly, že problematika přizpůsobování nabídky dalšího vzdělávání potřebám trhu práce, zejména budoucím potřebám, je v ČR málo rozpracovaná. Přestože legislativa i strategické a koncepční dokumenty tuto otázku zmiňují, praktické kroky ke zlepšení informovanosti cílových skupin, tj. poskytovatelů dalšího vzdělávání a poradenských institucí, sektorových rad a tvůrců národní soustavy kvalifikací zatím uskutečněny nebyly. Je proto třeba soustředit aktivity zejména na vymezení obsahu informačních produktů pro dané cílové skupiny, zajištění vstupních dat nezbytných pro jejich zpracování a na zpracování návrhu institucionálního a finančního zajištění tvorby těchto produktů. Neméně důležitou aktivitou je úzká spolupráce s cílovými skupinami, neboť produkty musí odpovídat jejich potřebám. Ochota a schopnost s produkty pracovat je vedle finančního a institucionálního zabezpečení nezbytným předpokladem pro dlouhodobou udržitelnost systému.

Mezi prioritní problémy systémového prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce patří:

- Zjištění nároků cílových skupin na informace o současných a budoucích potřebách trhu práce
- Zpracování a projednání ideových návrhů jednotlivých informačních produktů
- Zajištění vstupních kvantitativních a kvalitativních dat pro naplnění ideových návrhů jednotlivých informačních produktů
- Zajištění spolupráce jednotlivých aktérů systémového prostředí

7. SWOT ANALÝZA	
Silné stránky	Slabé stránky
Existence dílčích dat a informací o současných a budoucích potřebách trhu práce Existence institucí s výzkumnou a analytickou kapacitou Legislativa i koncepční dokumenty věnují přímo nebo nepřímo pozornost sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce Rostoucí zájem o informovanost o současné a budoucí situaci na trhu práce zejména ze strany krajů Pozornost EU, která je této problematice věnována a která je inspirativní pro ČR	Nekomplexnost vstupních dat nezbytných pro tvorbu informačních produktů Nepravidelnost a neaktuálnost dat o budoucích potřebách trhu práce Neprovázanost a metodická rozdílnost datových a informačních zdrojů Neznalost potřeb cílových skupin Cílové skupiny nemají zkušenosti s prací s obdobnými informačními produkty
Příležitosti	Hrozby
Snížení strukturálních nesouladů na trhu práce Dostupnost podkladů pro strategické a koncepční dokumenty týkající se rozvoje dalšího vzdělávání Rozpracování metodiky informačních produktů využitelné i pro další cílové skupiny z oblasti počátečního vzdělávání Informovanost veřejnosti o potřebách trhu práce, která ovlivní poptávku po vzdělávání Úspora finančních a lidských zdrojů při koncipování nabídky vzdělávání	Nedostupnost dat a informací o budoucích potřebách trhu práce Nekomplexnost dat a informací o současných potřebách trhu práce Nezájem cílových skupin s produkty pracovat Neinformovanost veřejnosti o potřebách trhu práce a z toho plynoucí nezájem o vzdělávání v souladu s těmito potřebami Nedostatečné finanční krytí a tím i dlouhodobá neudržitelnost systému

8. Přílohy

Přílohy, ze kterých vychází jak analytická, tak koncepční část této studie tvoří následující podkladové studie:

1. Analýza současného stavu
2. Analýza strategických a koncepčních dokumentů
3. Analýza legislativy ČR
4. Zahraniční zkušenosti
5. Realizované a plánované projekty

NÁVRH A CHARAKTERISTIKA SYSTÉMOVÉHO PROSTŘEDÍ

1. Návrh hlavních záměrů rozvoje systémového prostředí

Analýzy legislativy, koncepčních dokumentů i zahraničních zkušeností jednoznačně prokázaly, že pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce nejdůležitější roli sehrávají včasné, důvěryhodné a v odpovídající formě dostupné informace o současných a budoucích potřebách trhu práce. Informace o budoucích potřebách trhu práce umožňují:

- vzdělavatelům včas přizpůsobit svou nabídku vzdělávání,
- jednotlivcům usnadňují rozhodování o zaměření svého vzdělávání, které jim umožní získat uplatnění na trhu práce,
- konceptorům vzdělávací politiky na jednotlivých správních úrovních přijímat nástroje, které budou stimulovat nabídku vzdělávání a poptávku po vzdělávání v těch oblastech, které trh práce požaduje.

Nabídka vzdělávání i poptávka po něm musí odpovídat charakteru existujících a nově vznikajících pracovních míst, neboť právě poptávka sehrává velice důležitou roli při formování nabídky vzdělávání. Lze však předpokládat, že dobrá informovanost ještě nemusí zaručit adekvátní nabídku a poptávku po dalším vzdělávání. Je proto nezbytné, aby byly k dispozici i nástroje, které budou stimulovat jak nabídku vzdělávání, která odpovídá poptávce trhu práce po profesích, tak poptávku po takto zaměřeném vzdělávání. Tyto aspekty jsou řešeny v rámci projektu KONCEPT v části „Podpora nabídky dalšího vzdělávání“ a v části „Stimulace poptávky po dalším vzdělávání“.

Další nezbytnou podmínkou pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce je dostupnost lektorů, kteří jsou schopni a ochotni kvalitně zprostředkovat získání znalostí a dovedností požadovaných trhem práce a odpovídající materiálové vybavení. Tento aspekt je řešen v rámci projektu KONCEPT v části „Zajišťování kvality v dalším vzdělávání“.

Při vytváření a zajištění fungování komplexně pojatého systémového prostředí je nezbytná spolupráce mezi MPSV a MŠMT vycházející ze zodpovědností jednotlivých ministerstev. Zajišťování informací o stávajících a budoucích potřebách trhu práce má v gesci MPSV. V případě stávajících kvalifikačních potřeb trhu práce jde zejména o tu část, která se týká neuspokojených potřeb, tedy stavu a struktury volných pracovních míst k určitému datu. Informace o uspokojených potřebách jsou k dispozici prostřednictvím statistik zaměstnanosti. Implementační plán Strategie celoživotního učení stanovuje, že do gesce MPSV spadá také oblast předvídání kvalifikačních potřeb trhu práce. MPSV realizuje v období 1.5. 2010 - 30.4.2013 projekt Předvídání kvalifikačních potřeb trhu práce, který je zaměřen „na vytvoření stálého systému předvídání vývoje na trhu práce..“. Naproti tomu MŠMT má v gesci vytvoření systémového prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce, jehož součástí je zpracování těchto prvotních informací do informačních produktů pro dvě hlavní cílové skupiny, kterými jsou:

- poskytovatelé vzdělávání a poradenská centra,
- sektorové rady a konceptoři národní soustavy kvalifikací a národní soustavy povolání.

Informační produkty pro poradenská centra budou využitelné nejen pro práci poradců, ale i přímo pro samotné zájemce o vzdělávání.

Základními prvky systémového prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce jsou:

- informace o potřebách trhu práce,
- informační produkty pro jednotlivé cílové skupiny.

Jejich zajištění musí garantovat

- jednotlivé organizace/instituce, mezi kterými musí být vytvořeny pevné, na základě smluv či dohod vytvořené
- vztahy zaručující předávání informací od jejich tvůrců směrem ke zpracovatelům informačních produktů.

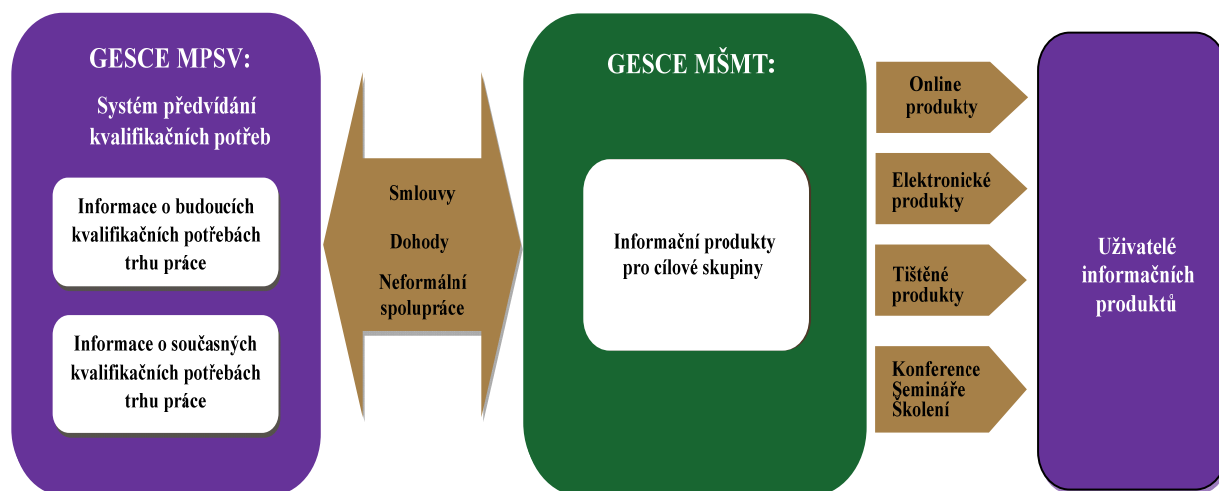
Aby informační produkty odpovídaly potřebám uživatelů, je nezbytné, aby byly zajištěny i

- vazby mezi zpracovateli informačních produktů a jejich uživateli.

Kvalita fungování systémového prostředí je závislá nejen na kvalitě fungování samotných institucí, kvalitě informací a produktů, ale i na fungování veškerých potřebných vazeb. Je třeba, aby nastíněné vazby nebyly pouze jednosměrné, ale aby poskytovatelé jak informačních produktů, tak poskytovatelé primárních informací získávali také zpětnou vazbu od svých odběratelů.

Základní stavební prvky systémového prostředí pro sladování nabídky vzdělávání spotřebami trhu práce, vazby mezi těmito prvky a rozdělení zodpovědností mezi MPSV a MŠMT jsou znázorněny na obrázku 1.

Obrázek 1: Schéma systému sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce

Pro zabezpečení systémového prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce jsou dále rozpracovány tři záměry:

- A) zajištění informací o aktuálních a budoucích potřebách trhu práce,
- B) zpracování informačních produktů o potřebách trhu práce pro jednotlivé cílové skupiny,

C) nastavení spolupráce mezi tvůrci informací, informačních produktů a uživateli informačních produktů.

2. ZÁMĚR A

Zajištění informací o aktuálních a budoucích potřebách trhu práce

2.1 Co chceme a proč

Cílem je zajistit datové, informační a analytické podklady pro zpracování informačních produktů pro jednotlivé cílové skupiny v odpovídajícím čase, kvalitě a struktuře.

Jak již bylo zmíněno, tvorba prvotních výstupů o kvalifikačních potřebách trhu práce je v gesci MPSV. Tento záměr bude naplněn prostřednictvím projektu MPSV Předvídání kvalifikačních potřeb trhu práce (Překvap TP, reg. číslo CZ.1.04/2.2.00/11.00004). Projekt má zajistit „pravidelné zpracování projekcí kvalifikačních potřeb a sektorových studií“. Výstupy z tohoto projektu umožní naplnit osnovu informačních produktů o budoucích potřebách trhu práce navržených pro jednotlivé cílové skupiny (viz záměr B) konkrétními údaji a informacemi. Naplnění informačních produktů o aktuálních potřebách trhu práce umožní data v odpovídající struktuře o neobsazených pracovních místech.

Pokud však dojde ke zpoždění realizace projektu a výstupy nebudou k dispozici tak, aby bylo možné dodržet harmonogram projektu KONCEPT, bude nezbytné zajistit krizové řešení. Tím by bylo zpracování kvantitativní projekce a expertních odhadů budoucích kvalifikačních potřeb trhu práce. Tento postup by však mohl negativně ovlivnit kvalitu informačních produktů a mohl by vést k nedůvěře v tyto produkty a tím snížit zájem o jejich využívání.

2.2 Doporučené nástroje a způsoby podpory

Rozhodující nástroj leží mimo realizaci projektu KONCEPT. Je jím zmíněný projekt MPSV Překvap TP. Náhradním, ale velmi nedokonalým nástrojem, pokud nebudou k dispozici výstupy projektu MPSV, je realizace kvantitativní projekce a expertních odhadů.

2.2.1 Realizace projektu Překvap TP

Cílem je zajištění nezbytných informačních vstupů pro tvorbu produktů pro cílové skupiny v projektu Koncept. Je třeba sledovat postup řešení projektu a vyhodnocovat, zda výstupy budou k dispozici v potřebném čase, aby bylo možno včas zahájit realizaci krizového nástroje.

2.2.2 Zpracování kvantitativní projekce a expertních odhadů

Cílem je nahradit případný výpadek vstupních dat pro tvorbu informačních produktů pro jednotlivé cílové skupiny. Tento nástroj bude realizován pouze v případě nedostupnosti výstupů projektu Překvap TP.

2.3 Návrh konkrétních kroků

2.3.1 Sledování a vyhodnocování realizace projektu Překvap TP MPSV

Bude navázán kontakt s odpovědnou osobou řešitele projektu, sledován časový postup realizace a včas vyhodnoceno, zda bude nezbytné přistoupit k realizaci náhradních kroků.

2.3.2 Zpracování kvantitativní projekce

Tento krok bude realizován pouze v případě, že bude zcela zřejmé, že výstupy projektu Překvap TP nebudou včas k dispozici. Potom bude nezbytné navázat spolupráci s VÚPSV a zpracovat alespoň rámcovou projekci kvalifikačních potřeb trhu práce.

2.3.3 Zpracování expertních odhadů budoucích kvalifikačních potřeb

Tento krok bude stejně jako předchozí krok realizován pouze v případě, že bude zcela zřejmé, že výstupy z projektu Překvap TP nebudou včas k dispozici. V rámci tohoto projektu budou osloveni experti na jednotlivé sektory a ve spolupráci s nimi, budou identifikovány kvalifikační potřeby jednotlivých, z hlediska podílu na zaměstnanosti nejdůležitějších, sektorů.

3. ZÁMĚR B

Zpracování informačních produktů o potřebách trhu práce pro jednotlivé cílové skupiny

3.1 Co chceme a proč

Cílem je zajištění informovanosti cílových skupin o kvalifikačních potřebách trhu práce prostřednictvím takových informačních produktů, které sehrají aktivní roli při sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce. Proto je třeba zajistit zpracovávání takových informačních produktů, které budou šity na míru potřebám jednotlivých cílových skupin. Vzhledem k tomu, že půjde o nové informační produkty, je třeba také poskytnout informace o možnostech a způsobech jejich využití, aby cílové skupiny byly schopné a ochotné s nimi aktivně pracovat.

Kvalifikační potřeby trhu práce jsou ovlivňovány zejména technologickým pokrokem, který ovlivňuje nejenom samotnou produkci a distribuci výrobků a služeb, ale i organizaci činností. Strukturální změny v ekonomice s sebou přinášejí změny v požadavcích na pracovní sílu, na které musí reagovat jak vzdělávací instituce, tak jednotlivci, kraje a stát. Odpovídající reakce však není možné očekávat, pokud nejsou k dispozici odpovídající informační produkty. Při jejich koncipování je nezbytné vyjít z analýzy současného stavu a ze zahraničních zkušeností.

Pokud dojde k tomu, že zmíněný projekt MPSV Překvap TP bude zpožděn a bude zřejmé, že jeho výstupy nebudou k dispozici pro zpracování pilotních informačních produktů, bude NVF muset na základě svých dosavadních zkušeností a spolupráce s ostatními institucemi a tento informační nedostatek překlenout aktivitami v rámci tohoto projektu.

3.2 Doporučené nástroje a způsoby podpory

Vymezený cíl bude naplněn prostřednictvím dvou nástrojů:

- identifikace informačních potřeb jednotlivých cílových skupin uživatelů,
- vyhodnocení informačních produktů dostupných v ČR a zahraničí
- zpracování informačních produktů pro jednotlivé cílové skupiny uživatelů

3.2.1 Identifikace informačních potřeb jednotlivých cílových skupin uživatelů

Cílem je zjistit rámcové představy poskytovatelů vzdělávání, poradenských institucí, sektorových rad a zpracovatelů Národní soustavy kvalifikací o obsahu, míře podrobnosti a formě zpracování informací o kvalifikačních potřebách trhu práce.

Způsoby zjišťování potřeby informací budou u jednotlivých cílových skupin vycházet z jejich četnosti a charakteru. Informační potřeby poskytovatelů dalšího vzdělávání a poradenských institucí budou zjišťovány prostřednictvím dotazníkového šetření a řízené diskuse, informační potřeby sektorových rad a zpracovatelů Národní soustavy kvalifikací budou zjišťovány pouze prostřednictvím řízených diskusí. Vzhledem k tomu, že cílové skupiny doposud ke své práci informace o budoucích kvalifikačních nárocích trhu práce neměly, bude nezbytné, aby součástí obou forem zjišťování byla i určitá osvěta o funkcích a možnostech využívání informací o budoucích kvalifikačních potřebách trhu práce.

3.2.2 Analýza stávajících informačních produktů

Cílem je zjištění a vyhodnocení informačních produktů týkajících se současných i budoucích kvalifikačních potřeb, které jsou v ČR a vybraných zemích k dispozici, v jaké míře jsou využívány, a jaké jsou v tomto ohledu dobré příklady fungování v zahraničí.

Bude na základě dotazníkového šetření a řízených diskusí sledováno, do jaké míry produkty vyhovují požadavkům cílových skupin, v čem spatřují jejich nedostatky, zda jim vyhovuje jejich podrobnost a forma prezentace. Kromě toho budou vyhledány a analyzovány i další dostupné produkty a datové zdroje, které uživatelé neznají nebo nevyužívají, a to jak v českém prostředí, tak v zahraničí. Analýzy budou provedeny z následujících hledisek:

transparentnost, celistvost a kvalita používané metodologie,

projekční horizont,

uživatelská přívětivost,

možnost přizpůsobení potřebám různých skupin uživatelů,

pravidelnost,

detailnost a relevance,

provázanost.

3.2.3 Zpracování a ověření informačních produktů pro dvě cílové skupiny

Cílem je zpracování celkem pěti informačních produktů, a to jednoho společného produktu pro vzdělavatele a poradenská centra, jednoho specifického produktu pro vzdělavatele, jednoho specifického produktu pro poradenská centra a dvou informačních produktů pro sektorové rady a zpracovatele národ soustavy kvalifikací.

Zpracování informačních produktů bude vycházet z výstupů předchozích záměrů, tj. identifikace informačních potřeb cílových skupin uživatelů a vyhodnocení existujících informačních produktů a informační zdrojů, které jsou využitelné jak datově, tak metodicky.

Při zpracování návrhů informačních produktů budou respektovány následující obecné principy, které budou dále upřesňovány na základě výstupů z ostatních částí projektu:

- zahrnutí národních, evropských i globálních vývojových tendencí,
- komplexní pokrytí identifikovaných informačních potřeb,
- aktuálnost a spolehlivost informací,
- nepřehlacení podrobnostmi,
- uživatelská přívětivost,
- individuální přístup a relevantnost informací z hlediska potřeb cílové skupiny,
- zajištění vazby na existující informační produkty a zamezení duplicit,
- vazba informačního produktu na jednotlivé identifikované potřeby odběratele,
- finanční náročnost a dlouhodobá udržitelnost.

Aplikace těchto principů bude individuální ve vazbě na jednotlivé cílové skupiny. Na jejich základě budou zpracovány **ideové návrhy** jednotlivých informačních produktů. Budou zpracovány v takové míře podrobnosti, aby uživatelé těchto produktů získali konkrétní a jasnou představu o jejich podobě a mohli se tak zodpovědně vyjádřit zejména k:

- zaměření,
- rozsahu,
- podrobnosti,
- struktury,
- formě informačního produktu,
- periodicitě

3.3 Návrh konkrétních kroků

3.3.1 Příprava, realizace a vyhodnocení dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření bude využito pro zjištění informačních potřeb a využívaných informačních produktů u poskytovatelů dalšího vzdělávání a poradenskými pracovišti působícími v resortu školství. Budou identifikováni respondenti z řad středních škol, vyšších odborných škol, vysokých škol, institucí zaměřených pouze na poskytování kurzů dalšího vzdělávání dospělých a poradenských pracovišť. Dotazníky budou zpracovány tak, aby umožnily zjištění rozhodujících informací a současně představovaly únosnou zátěž pro respondenty. Dotazníky budou specifické pro jednotlivé skupiny respondentů. Výstupem bude zmapování základních požadavků na informační produkty a zmapování doposud využívaných produktů. Budou vytipováni představitelé, kteří budou pozváni k účasti na řízených diskuzích (viz dále).

3.3.2 Zpracování informačního materiálu

Lze předpokládat, že respondenti dotazníkového šetření většinou nemají zkušenosti s informacemi o budoucích kvalifikačních nárocích trhu práce. Proto bude nezbytné připravit stručný informační materiál popisující funkce a možnosti předvídání kvalifikačních potřeb. Výstupem bude materiál, který bude přílohou dotazníku.

3.3.3 Příprava a realizace řízených diskuzí

Na závěry z dotazníkového šetření budou navazovat řízené diskuse s vybranými představiteli respondentů. Jejich cílem bude dále upřesňovat jejich představy o obsahu, míry podrobnosti a formy zpracování informačních produktů. Řízené diskuse budou základní formou při zjišťování požadavků na informační produkty sektorových rad a zpracovatelů národní soustavy kvalifikací.

3.3.4 Analýza stávajících informačních produktů

Budou shromážděny podklady a provedeny analýzy dostupných domácích a zahraničních informačních produktů. Bude zpracována studie, jejímž cílem bude zejména identifikovat zdroje a metodické postupy využitelné pro tvorbu informačních produktů pro jednotlivé cílové skupiny uživatelů.

3.3.5 Ideový návrh společného informačního produktu pro vzdělavatele a poradenská centra

Na základě výsledků zmapování informačních potřeb, analýz existujících domácích a zahraničních produktů bude navržena základní struktura informačního produktu. Návrh bude rozeslán uživatelům k připomínce a následně dopracována finální podoba.

3.3.6 Ideový návrh specifického informačního produktu pro vzdělavatele

Na základě výsledků zmapování informačních potřeb, analýz existujících domácích a zahraničních produktů bude navržena základní struktura informačního produktu. Návrh bude rozeslán uživatelům k připomínce a následně dopracována finální podoba.

3.3.7 Ideový návrh specifického informačního produktu pro poradenská centra

Na základě výsledků zmapování informačních potřeb, analýz existujících domácích a zahraničních produktů bude navržena základní struktura informačního produktu. Návrh bude rozeslán uživatelům k připomínce a následně dopracována finální podoba.

3.3.8 Ideový návrh dvou informačních produktů pro sektorové rady a tvůrce NSK

Na základě výsledků zmapování informačních potřeb, analýz existujících domácích a zahraničních produktů bude navržena základní struktura informačního produktu. Návrh bude rozeslán k připomínce vybraným představitelům cílových skupin, buď elektronicky

- PDF formát rozesílaný e-mailem online verze přístupná z internetu nebo poštou – tištěné publikace, letáky. Po shromáždění a vyhodnocení připomínek budou návrhy dopracovány.

3.3.9 Workshop

Na workshopu budou prezentovány informační produkty. Cílem je na základě diskuzí dosáhnout konsensu o finální podobě jednotlivých informačních produktů. Na základě podnětů vzešlých z diskuze bude zpracována zdokonalená verze produktů

3.3.10 Testování návrhů informačních produktů

Testování bude probíhat dvoukolově. V prvním kole bude osloven pouze velmi omezený okruh institucí – expertů, kteří na smluvním základě podrobně otestují a zpracují připomínky a návrhy na zlepšení obsahu, formy a srozumitelnosti produktu. Po zapracování připomínek a návrhů budou ve druhém kole produkty testovány na dostatečně širokém okruhu cílových skupin. Zpětná vazba od uživatelů bude získávána dotazníkovou anketou nebo prostřednictvím e-mailového kontaktu na zpracovatele.

3.3.11 Informační a poradenská podpora

Vzhledem k tomu, že pro řadu představitelů cílových skupin budou tyto informační produkty zcela nové, bude nezbytná i informační a poradenská podpora uživatelů zaměřená na možnosti využití produktů, pomoc při interpretaci informací, které nebudou některým uživatelům ihned srozumitelné apod.

3.3.12 Finální informační produkty

Na základě podnětů získaných z předchozích kroků bude dopracována finální podoba jednotlivých informačních produktů pro cílové skupiny.

4 Záměr C

Návrh organizačního a finančního zajištění systémového prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce

4.1 Co chceme a proč

Cílem je plně rozvinout koncept systémového prostředí do podoby konkrétního a podrobného návrhu včetně institucionálního zabezpečení, vztahů mezi zapojenými subjekty a zajištění dlouhodobosti spolupráce a zpětné vazby od uživatelů informačních produktů. Systém propojující informace o budoucích nárocích na profese a kvalifikace s aktivitami cílových skupin bude využívat výstupy z předvídání kvalifikačních potřeb (gesce Ministerstva práce a sociálních věcí) a z dalších domácích a zahraničních zdrojů.

Navrhované systémové prostředí se proto soustředí na rozpracování předpokladů, aby byly zajištěny zejména následující činnosti:

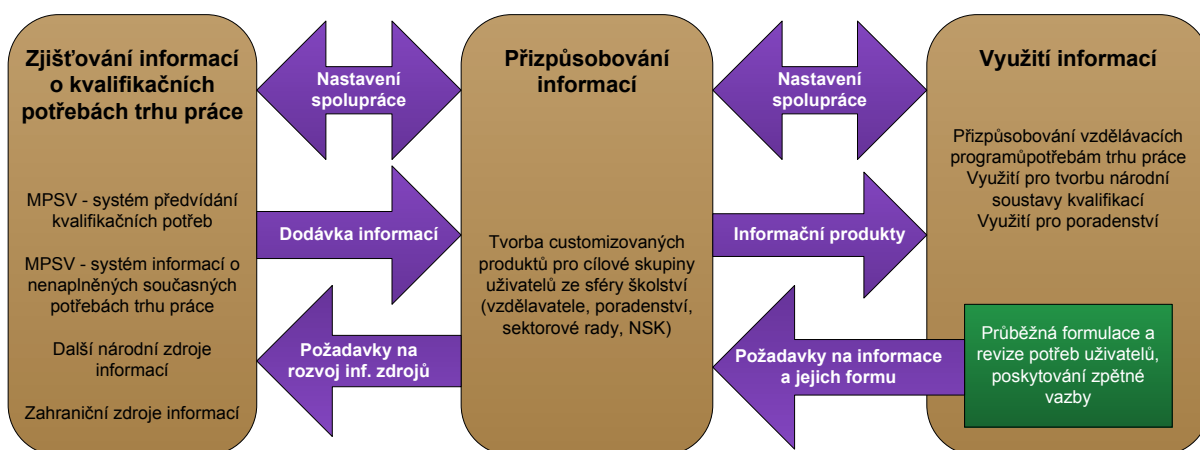
- vývoj a poskytování informačních produktů pro definované cílové skupiny (vzdělavatele, poradenská centra, sektorové rady),

- práce s cílovými skupinami, zaměřená na analýzu a zpřesňování jejich informačních potřeb, ale i poradenství při využívání informačních produktů,
- nastavení a zajištění způsobů spolupráce a komunikace mezi subjekty, zapojenými do systému a mezi cílovými skupinami.

Systémové prostředí bude navrženo tak, aby byly respektovány následující klíčové principy:

- **efektivita:** maximální využití existujících informačních zdrojů, založené na důkladném poznání současné situace umožní šetřit náklady na nové, primární sběry dat a analýzy,
- **kompatibilita:** bude zajištěna vzájemná kompatibilita a propojitelnost s dalšími systémovými projekty Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Národního ústavu odborného vzdělávání a Ministerstva práce a sociálních věcí,
- **aktuálnost:** systém umožní pravidelné aktualizace s přijatelnými náklady,
- **přehlednost a strukturovanost:** systém bude přehledný z hlediska postavení a úloh jednotlivých subjektů,
- **otevřenost a modifikovatelnost:** systém bude otevřený a bude jej možné v budoucnu dále rozšiřovat,
- **udržitelnost:** velký důraz bude kladen na jeho dlouhodobou udržitelnost i po ukončení podpory z ESF,
- **partnerství:** systém umožní zapojení různých typů institucí a jejich spolupráci při zajišťování, předávání, sdílení a využívání informací včetně získávání zpětné vazby od uživatelů.

Schéma funkcí a vazeb systémového prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce

4.2 Doporučené nástroje a způsoby podpory

Pro dosažení cíle záměru budou využity tři nástroje:

- identifikace jednotlivých subjektů tvořících systémové prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce,
- identifikace vazeb mezi jednotlivými subjekty,
- identifikace zdrojů financování.

4.2.1 Identifikace jednotlivých subjektů tvořících systémové prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce

Do návrhu systémového prostředí budou zahrnuty tyto klíčové subjekty/skupiny subjektů:

- poskytovatelé primárních dat a analýz: jedná se jak o národní, tak nadnárodní subjekty, zaměřené na sběr a analýzu statistických dat o minulém vývoji a současné situaci na národním trhu práce a krajských trzích práce, tak subjekty zaměřené na tvorbu specifických analýz, prognózování budoucího vývoje, benchmarking apod.,
- zpracovatelé informačních produktů: jedná se o subjekty, které zpracovávají data o současných a budoucích potřebách trhu práce do podoby šité na míru jednotlivým cílovým skupinám,
- zástupci cílových skupin: půjde nejen o zástupce cílových skupin, které jsou identifikovány v rámci projektu KONCEPT, ale i o zástupce tvůrců politik dalšího vzdělávání na národní a krajské úrovni.

4.2.2 Identifikace vazeb mezi jednotlivými subjekty

Způsoby předávání informací o kvalifikačních potřebách trhu práce budou záviset zejména na tom, z jakých prostředků bude hrazena tvorba těchto informací a jaké instituce budou tyto informace produkovat. Ve vazbě na tato fakta budou navrženy co možná nejjednodušší, administrativně nenáročné, ale v praxi dobře fungující způsoby předávání. Pokud se ukáže nezbytným předávání realizovat na základě smlouvy, bude navrženo znění této smlouvy, náležitým způsobem upravující vzájemné vztahy mezi dotčenými institucemi.

4.2.3 Návrh finančního zabezpečení systémového prostředí

Pro zajištění udržitelnosti fungování systémového prostředí i po skončení možností financování z Evropského sociálního fondu, bude navržen způsob možného financování. Budou analyzovány náklady jednotlivých institucí souvisejících se zapojením do systému a ověřovány možnosti financování ze státních i soukromých zdrojů.

4.3 Návrh konkrétních kroků

4.3.1 Identifikace subjektů

Budou identifikovány subjekty poskytující primární data, produkuje informační produkty a uživatelé informačních produktů. Popis každé instituce bude obsahovat:

- název subjektu,
- typ subjektu (veřejný, regionální, odvětvový, vzdělávací, poradenský, atd.)
- působnost subjektu (národní, regionální, odvětvová, jiná),
- hodnocení významnosti subjektu pro systém (klíčový, významný, doplňující),
- popis informací, které subjekt může do systému poskytnout,
- popis informací, které subjekt ze systému může využít,
- rozsah zapojení do systému.

Výběr institucí poskytujících primární data bude probíhat na základě vyhodnocení dat a produktů z hlediska toho, zda vyhovují potřebám pro zpracování informačních produktů pro cílové skupiny, institucí zpracovávajících informační produkty na základě shody těchto produktů s potřebami cílových skupin. Výstupem bude seznam institucí, se kterými bude vhodné a nezbytné dojednat odpovídající formy spolupráce. Dále budou vymezení konkrétní uživatelé informačních produktů. Bude vytvořen jejich seznam včetně nezbytných kontaktů.

4.3.2 Identifikace vazeb mezi subjekty

Budou popsány vazby mezi jednotlivými subjekty. Tento popis bude obsahovat zejména:

- právní ošetření – typ smlouvy, neformální spolupráce,
- charakter vazby – předávání dat, spolupráce při zpracování informačních produktů apod.,
- forma – elektronické médium, tištěné materiály apod.,
- frekvence - četnost těchto vazeb, periodicita apod.

4.3.3 Návrh finančního zabezpečení

Bude analyzována finanční náročnost fungování systémového prostředí a možné zdroje financování z veřejných prostředků a soukromých zdrojů. Při návrzích budou využity i zkušenosti zemí, ve kterých aktivity navrhovaného systémového prostředí fungují.

4.3.4 Workshop

K projednání návrhu systémového prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce bude uspořádán workshop. Na základě názorů a připomínek bude návrh dopracován.

4.3.5 Projednávání návrhu s jednotlivými subjekty

Po dohodě o nejvhodnější podobě systému bude probíhat komunikace s jednotlivými vytipovanými subjekty. Cílem dílčích jednání (řešitelský tým – subjekt) bude dospět ke konsenzu o zapojení subjektu do systému (forma, rozsah, získávané a poskytované informace, způsoby komunikace s dalšími subjekty v systému, způsoby financování). V rámci řešitelského týmu bude tato činnost průběžně koordinována tak, aby způsob zapojení a sdílení informací byl vzájemně kompatibilní mezi všemi zúčastněnými subjekty. Tam, kde to bude vhodné a efektivní, zorganizuje řešitelský tým pracovní setkání (workshop) zástupců více subjektů, řešitelského týmu a Zadavatele, kde se budou řešit složitější koncepční záležitosti nebo otázky, ve kterých dílčí jednání nepovedou ke shodě.

4.3.6 Workshop

Poté, co řešitelský tým ve spolupráci s jednotlivými zúčastněnými subjekty dospěje k dohodě o podobě systému, způsobu zapojení a informačních tocích, zpracuje finální návrh a rozešle jej k oponentuře. K vypořádání připomínek a představení finálního návrhu bude uspořádán workshop.

5. Návrh řešení prioritních problémů

Prioritní problémy, které byly vymezeny v analytické části této studie, budou v rozhodující míře řešeny v průběhu realizace projektu prostřednictvím jednotlivých záměrů a kroků shrnutých v koncepční části studie.

Prioritní problém	Návrh řešení (podle záměrů Sladování A-C; viz výše)	Projekt/iniciativa, která jej zabezpečí
Zjištění nároků cílových skupin na informace o současných a budoucích potřebách trhu práce	Prostřednictvím dotazníkových šetření a workshopů budou identifikovány informační potřeby cílových skupin. Dále bude zjištěno, zda a s jakými informacemi dosud pracovaly, zájem a schopnost s produkty pracovat.	Projekt Koncept – (záměr B)
Zpracování a projednání ideových návrhů jednotlivých informačních produktů	Navržení obsahu a formy informačních produktů pro jednotlivé cílové skupiny, jejich projednání na workshopech, dopracování na základě připomínek a návrhů.	Projekt Koncept – (záměr B)
Zajištění vstupních dat a informací pro naplnění ideových návrhů jednotlivých informačních produktů	Zajištění dostupnosti a předávání dat a informací o kvantitativních a kvalitativních současných a budoucích potřebách trhu práce. Vypracování návrh udržitelného financování tvorby těchto informačních vstupů.	Projekt MPSV Překvap (v případě nerealizování nebo pozdního realizování projektu Překvap, bude řešeno v redukováném rozsahu v Projektu Koncept (záměr A). Projekt Koncept (záměr C)
Zajištění spolupráce jednotlivých aktérů systémového prostředí	Spolupráce mezi rozhodujícími aktéry bude řešena prostřednictvím formální a neformální spolupráce. Budou identifikováni jednotliví aktéři a navržena konkrétní forma vzájemných vztahů.	Projekt Koncept – (záměr A, B, C)

6. Scénáře možného vývoje

Řešení projektu bude probíhat podle časového harmonogramu realizací jednotlivých záměrů a postupových kroků. Dosavadní diskuse se zástupci jednotlivých cílových skupin ukazují, že jejich potřeba informací o současných a budoucích kvalifikačních potřebách trhu práce se do velké míry obsahově překrývají. Upřednostňují dostupnost širokého spektra informací, ze kterého by si sami podle svých potřeb vytvářeli individuální informační produkty. Na základě tohoto zjištění lze vymezit dva scénáře možného vývoje tvorby informačních produktů – (a) informační produkty specifické podle jednotlivých cílových skupin, (b) informační produkty specifické podle obsahového zaměření. Další postup řešení zakázky by se odlišoval pouze v realizaci záměru B, a to konkrétně kroků 3.3.5-3.3.8 a 3.3.12.

. Různé vývojové scénáře však mohou nastat po ukončení projektu. Dále jsou stručně popsány dva možné vývojové scénáře, jeden optimistický a druhý pesimistický.

Optimistický scénář

V rámci projektu Koncept budou zpracovány pilotní informační produkty, které budou plně vyhovovat potřebám jednotlivých cílových skupin. Cílové skupiny budou informační produkty využívat a budou mít zájem o jejich pravidelnou aktualizaci a o zpracování dalších informačních produktů. Rozšíří se povědomí o těchto produktech a o zpracování cílených informačních produktů projeví zájem i subjekty působící v počátečním vzdělávání. Informovanost o současných a budoucích potřebách trhu práce pozitivně ovlivní i poptávku po vzdělávání, která bude stimulovat jednotlivé vzdělavatele k úpravám své nabídky vzdělávání. Rozvine se systém předvídání potřeb trhu práce, který bude dodávat zpracovatelům informačních produktů potřebné důvěryhodné kvantitativní a kvalitativní vstupy do informačních produktů. Bude zajištěno financování celého systému kombinací veřejných a soukromých zdrojů.

Pesimistický scénář

K pesimistickému scénáři, který znamená nenaplnění navrženého systémového prostředí, mohou vést čtyři odlišné důvody. Prvním z nich je nerozvíjení systému předvídání kvalifikačních potřeb, který je v gesci MPSV a jehož výstupy jsou nezbytnou podmínkou pro zpracování kvalitních informačních produktů pro sladování nabídky vzdělávání s budoucími potřebami trhu práce. Druhým důvodem je nedostatečné finanční krytí aktivit souvisejících s tvorbou informačních produktů. Tento důvod může být naplněn jednak úspornými opatřeními ve veřejných financích, ukončením přílivu prostředků z ESF a nenalezením soukromých zdrojů, které by tyto výpadky nahradily. Třetím důvodem může být to, že cílové skupiny, přestože pilotní informační produkty byly zpracovány ve spolupráci s nimi, budou tyto produkty pro svoji činnost využívat minimálně, nebudou mít zájem o jejich aktualizaci. Konečně čtvrtým důvodem může být rozpad nebo snížení kvality odborného zázemí pro zpracování jednotlivých informačních produktů, což povede k nenaplnění očekávání jednotlivých cílových skupin.

K naplnění pesimistického scénáře však může dojít i v případě nesplnění pouze jednoho nebo několika ze čtyř rozhodujících faktorů úspěšného vytvoření a fungování systémového prostředí. Všechny další varianty neúspěšných scénářů je možné odvodit z následující tabulky.

Dostupnost vstupních dat	Tvorba informačních produktů	Zájem cílových skupin	Zajištěné financování
Tvorba informačních produktů	x		
Zájem cílových skupin		x	
Zajištěné financování			x

Je zřejmé, že vliv jednotlivých faktorů je velmi úzce propojen a nelze určit, který faktor sehrává rozhodující roli. Pro úspěšné fungování systémového prostředí je nezbytné naplnění všech čtyř předpokladů.

PROJEDNÁVÁNÍ SE ZAJINTERESOVANÝMI PARTNERY

Realizace systémového prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce vyžaduje spolupráci zejména s institucemi, které vytvářejí vstupní data do tvorby informačních produktů a s uživateli těchto produktů. V projektu Koncept jsou těmito uživateli poskytovatelé vzdělávání a poradenské instituce, sektorové rady a tvůrci národní soustavy kvalifikací. Proto budou se zástupci jak institucí, tak cílových skupin projednávány dílčí výsledky řešení projektu, aby byla získána zpětná vazba a jednotlivé návrhy mohly být dopracovány podle připomínek.

Předpokládá se uspořádání minimálně čtyř workshopů:

1. workshop se zástupci cílových skupin	4. čtvrtletí 2010
2. workshop pro ověření produktů pro NSK a sektorové rady	3. čtvrtletí 2011
3. workshop pro ověření systému propojení informací o budoucích nárocích na profese a kvalifikace s aktivitami cílových skupin	3. čtvrtletí 2011
4. workshop pro ověření produktů pro vzdělavatele a poradenské instituce	4. čtvrtletí 2011

Kromě těchto čtyř workshopů budou dle potřeby svolávány i další pracovní schůzky s vybranými účastníky.. Zatím se uskutečnila jedna schůzka se zástupci cílových skupin a zadavatele, na které bylo diskutováno zejména věcné zaměření informačních produktu a jejich forma.

Provázanost s ostatními aktivitami realizovanými v rámci projektu KONCEPT bude zajišťována zejména prostřednictvím:

- schůzek metodiků projektu Koncept organizovaných NÚOV,
- kulatých stolů k projektu Koncept organizovaných NÚOV,
- pracovních schůzek s realizátory dalších komponent projektu Koncept.

Udržitelnost

Dlouhodobá udržitelnost fungování systémového prostředí pro sladování nabídky vzdělávání s potřebami trhu práce je závislá na celé řadě faktorů. Mezi rozhodující patří zejména dostupnost dat nezbytných pro tvorbu informačních produktů, pravidelná aktualizace produktů, kvalita produktů. Pro to je nezbytné vytvořit nejen funkční a trvalé vazby mezi jednotlivými institucemi, které budou vystupovat v roli dodavatelů a zpracovatelů dat, ale i finanční zabezpečení. Neméně důležitým faktorem je také schopnost a ochota cílových skupin s těmito produkty pracovat.